

WSTĘP

Rozwój obszarów wiejskich jest dziedziną, która ma priorytetowe znaczenie tak w Polsce, jak i w całej Unii Europejskiej. Podobnie jak inne polityki, również polityka rozwoju obszarów wiejskich stopniowo ewoluowała nawiązując do zmieniających się priorytetów Wspólnej Polityki Rolnej, w szczególności do wzrostu znaczenia wsparcia dla rolnictwa wielofunkcyjnego oraz istotnego poszerzenia zakresu interwencji na wsi.

W Polsce, obok instrumentów wzmacniających długookresowo siłę konkurencyjną sektora rolnego, stopniowo rośnie znaczenie instrumentów wspierających pozarolnicze dochody, kompensujące zmniejszającą się rentowność produkcji rolniczej. W politykach odnoszących się do szeroko rozumianych obszarów wiejskich rośnie więc znaczenie spójności społecznej i ekonomicznej oraz wyrównywania różnicowań terytorialnych, co oznacza bezpośrednie włączenie obszarów wiejskich w nowe koncepcje europejskiej polityki spójności. W praktyce proces ograniczania miejsc pracy w sektorze rolniczym będzie kontynuowany, a dywersyfikacja aktywności gospodarczej i poprawa jakości życia na obszarach wiejskich połączy cele polityki rozwoju obszarów wiejskich Unii Europejskiej i polityki spójności. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejski Fundusz Społeczny (EFS) zbliżą się w swojej działalności do pól aktywności Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Środki, które wiążą się z polityką spójności mogą być przeznaczone nie tylko na uzupełnienie wiejskiej infrastruktury – zarówno technicznej, jak i społecznej – ale przede wszystkim na wsparcie przedsiębiorczości mieszkańców wsi oraz na poprawę kondycji wiejskiej oświaty i służby zdrowia.

Przy właściwym wykorzystaniu środków zewnętrznych, w relatywnie nieodległej przyszłości obszary wiejskie powinny stać się atrakcyjnym miejscem pracy, zamieszkania, wypoczynku i prowadzenia działalności rolniczej lub pozarolniczej, z zachowaniem unikalnych walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych tych terenów dla przyszłych pokoleń¹. Zwiększanie udziału społeczności lokalnych w programowaniu i zarządzaniu rozwojem obszarów wiejskich i uwzględnianie różnorodności wsi w Polsce, umożliwi lepsze wykorzystanie lokalnych zasobów i poprawę koordynacji zewnętrznego finansowania. Intensyfikacja aktywności gospodarczej i społeczno-kulturalnej wiejskich środowisk oraz ich integracja buduje kapitał społeczny wsi, szczególnie w strefach peryferyjnych oraz w obszarach intensywnych zmian urbanizacyjnych.

Ogólnie nowa polityka spójności w większym niż dotychczas stopniu tworzy warunki do wzrostu gospodarczego wsi, a nie jest tylko sposobem na transfer środ-

---

¹ Por. *Kierunki rozwoju obszarów wiejskich – założenia do Strategii zrównoważonego rozwoju wsi i rolnictwa*, MRiRW, Warszawa, 2013.

ków finansowych do określonych celów obejmujących również obszary wiejskie. Znacznie większa niż w wypadku Wspólnotowej Polityki Rolnej możliwość terytorializacji, a więc adresowania regionalnego może skutecznie przeciwdziałać degradacji cywilizacyjnej wsi i wspomagać proces modernizacji rolnictwa².

Kontekst nowych wyzwań, związanych polityką spójności, jest istotnym czynnikiem kształtowania polityki rozwoju obszarów wiejskich w województwie opolskim. Wśród nich kluczowe znaczenie będzie miało implikowanie zmiany w kierunku wielofunkcyjnej i różnorodnej wsi oraz atrakcyjnych dla inwestycji i zamieszkania obszarów wiejskich. Region opolski charakteryzuje znaczny potencjał rozwojowy sektora rolnego, co skłania do traktowania go jako istotnej i trwałej składowej polityki regionalnej również w przyszłości.

Zamieszczone w tomie opracowania tworzą dwie wyraźne grupy tematyczne – pierwsza obejmuje zagadnienia ogólne, odnoszące się do możliwości oddziaływania na rozwój obszarów wiejskich w Polsce przez narzędzia polityki spójności Unii Europejskiej, druga koncentruje się na problemach i nowych wyzwaniach w ujęciu regionalnym, głównie odnoszącym się do województwa opolskiego. K. Heffner (Politechnika Opolska, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach) rozważa ewolucję zagospodarowania przestrzeni wiejskiej w Polsce w perspektywie 2020 r. J. Wilkin (Uniwersytet Warszawski) koncentruje się na celach i zasadach koordynacji polityk wspierających zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, natomiast M. Kłodziński (Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Warszawa) wskazuje kierunki dywersyfikacji gospodarki wiejskiej przez rozwój mikro-, małej i średniej przedsiębiorczości. W. Musiał (Uniwersytet Przyrodniczy w Krakowie) odnosi się do wyzwań dla gospodarstw drobnotowarowych w Polsce wynikających z reformy WPR dla okresu 2014-2020. R. W. Wilczyński (Wojewoda Opolski) zwraca uwagę na sposób kreowania polityki rozwoju obszarów wiejskich w Polsce przez podejście „odgórne” lub „odolne”. Ujęcie regionalne reprezentuje opracowanie J. S. Zegara (Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa), w którym autor analizuje zrównoważenie rolnictwa woj. opolskiego na tle kraju. W. Kamińska (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) przedstawia znaczenie inwestycji w kapitał ludzki na obszarach wiejskich na przykładzie Polski Wschodniej. K. Szczygielski (Politechnika Opolska) dokonuje oceny demograficznych uwarunkowań realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego na przykładzie regionu opolskiego, natomiast B. Solga (PIN – Instytut Śląski w Opolu) przedstawia wpływ migracji zagranicznych na rozwój obszarów wiejskich w woj. opolskim. Również S. Kubiciel-Lodzińska (Politechnika Opolska) zajmuje się kwestiami migracyjnymi w woj. opolskim wykazując, że obecność zagranicznej siły roboczej w rolnictwie w Polsce jest konsekwencją zmian na wsi. B. Klemens (Politechnika Opolska) pozycjonuje problematykę rozwoju obsza-

² Ł. Hardt, *Rozwój obszarów wiejskich a polityka spójności*, IRWiR PAN, Warszawa 2011, https://zds.kprm.gov.pl/sites/default/files/l_hardt_dla_irwir_pan.pdf (prezentacja na seminarium instytutowym).

rów wiejskich w dokumentach strategicznych woj. opolskiego w perspektywie 2020. W. Drobek, B. Woś i M. Mateja (Politechnika Opolska) rozważają uwarunkowania i perspektywy agroturystyki na Opolszczyźnie. Tom zamyka praca D. Krawczyka (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach), w którym autor rozważa problemy związane z rozbudową sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na obszarach wiejskich w perspektywie 2020 wskazuje na wnioski płynące z dotychczasowych doświadczeń).

Zaprezentowane w tomie prace dotyczą kwestii zarówno teoretycznych, jak i empirycznych związanych z rozwojem obszarów wiejskich w Polsce. Autorzy syntetycznie odnoszą się do ogólnych uwarunkowań rozwoju wsi w kontekście rosnącej roli polityki spójności, ale też przez ujęcia regionalne, przedstawili aktualny stan badań nad zagadnieniami istotnymi dla kolejnych okresów programowania rozwoju obszarów wiejskich. Jak się wydaje, problematyka oddziaływań na rozwój obszarów wiejskich przez zewnętrzne instrumenty ciągle jest jednym z kluczowych wyzwań dla środowisk naukowych zajmujących się polityką spójności Unii Europejskiej oraz jej oddziaływaniem na obszary wiejskie.

Krystian Heffner